AVİM Yorum • No: 2016 / 68 • Aralık 2016

KATOLİK KİLİSESİ, RUANDA SOYKIRIMI'NDAKİ ROLÜ SEBEBİYLE ÖZÜR DİLEDİ

Ali Murat TAŞKENT

Analist (2015-2017)

1994 Ruanda Soykırımı yakın dönem insanlık tarihinin en karanlık sayfalarından biridir. Srebrenitsa soykırımı ile birlikte yetkili bir uluslararası mahkeme tarafından soykırım olduğu hukuken kabul edilmiş iki olaydan biridir. 100 gün içinde 800 binden fazla Tutsi ve ılımlı Hutunun aşırı uç Hutular tarafından katledilmesi ile sonuçlanan bu soykırım, on yıllardır süren Tutsi-Hutu etnik çatışmasının son noktaya ulaşması sonucu oluşmuştur. Bu trajik olay, Ruanda Katolik Kilisesinin Ruanda Soykırımı sırasında yapılan sistematik katliamlarda kilise üyelerinin oynadığı rol sebebiyle özür dilemesiyle tekrar gündeme gelmiştir.

20 Kasım tarihinde Ruanda Katolik Kilisesinin söz konusu özrü, Katolik Piskoposlar Konferansı üyesi dokuz piskoposun imzasını taşıyan ortak bir bildirinin parçası olarak, uzlaşı ve merhameti teşvik etmek için geçtiğimiz yıl Papa Fransuva tarafından ilan edilen Olağanüstü Merhamet Jübilesinin son gününde ülkedeki tüm Katolik kiliselerde okunmak suretiyle yapılmıştır.

Basında çıkan haberlere göre, söz konusu özür kısmen şu sözleri içermektedir:[1]

> *Kilisenin yaptığı tüm yanlışlar için özür diliyoruz. Tüm Hristiyanlar adına yaptığımız yanlışların her türlüsü için özür diliyoruz. Tanrı'ya bağlılık yeminlerini bozan kilise üyelerini esefle karşılıyoruz.*
>
> *Her ne kadar Kilise kimseyi kötülük yapmak için yollamadıysa da, özellik biz Katolik din adamları Tutsilere yönelik 1994 Soykırımındaki rolü olan bazı kilise üyeleri, rahipler ve kendini Tanrıya ve genel anlamda Hristiyanlara adayan insanlar için tekrar özür diliyoruz.*

Bu özrün özellikle Ruanda Soykırımı sırasında bazı Katolik Kilisesi üyelerinin oynadığı rol ile bağlantılı olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Katliamları engellemeye çalışan rahipler dışında, Ruandadaki bazı Katolik Kilisesi üyeleri katliamlara göz yummak veya yardım etmekle suçlanmaktadır. Hatta bazılarının değişik şekillerde katliamlara aktif olarak katıldığı belirtilmektedir. Azınlık durumundaki etnik Tutsilerin sığındığı ancak Hutu milislerce ele geçirildikleri birçok kilisede korkunç katliamlar işlenmiştir. Bu katliamların en bilinenlerinden biri, bir kilisenin Athanse Serobamba adlı bir Katolik rahibin emriyle

buldozerlerle yerle bir edilmesi sonucu iki bin Tutsi sığınmacının öldürülmesidir.

Sonuç olarak, birçok kişi BM Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi (RUCM) ve yerel mahkemeler tarafından yargılanmıştır. RUCMde aleyhine dava açılan 93 kişiden dördü Katolik rahip olup, bunlardan ikisi suçlu bulunmuştur (suçlu bulunan iki kişiden biri olan Seromba ömür boyu hapisle cezalandırılmıştır).[2]

Katolik Kilisesi tarafından yapılan özrün açıklamasının birçok Ruandalı ve Ruanda hükümetinin gözünde yetersiz bulunduğu anlaşılmaktadır.[3] Kilisenin açıklamasına karşılık olarak Ruanda hükümeti şu açıklamayı yayınlamıştır:[4]

> *Ruanda Hükümeti, dokuz Katolik piskoposunun Tutsilere karşı yürütülen soykırımda bazı Katolik Kilisesi üyelerinin işledikleri bazı fiiller için genel anlamda özür dileme girişimini not etmektedir.*
>
> *Bu adım bireysel pişmanlık ifadeleri olarak olumlu karşılanmaktadır. Ancak, bu adımın eksikleri Katolik Kilisesinin ahlaki ve hukuki sorumluluklarıyla tam ve dürüst bir şekilde hesaplaşmaktan ne kadar uzak olduğunu göstermiştir.*
>
> *Öncelikle, piskoposların bazı isimsiz şahıslar adına özür dilemekle Katolik Kilisesini Soykırımla ilgili suçlardan bir bütün olarak aklama girişiminde oldukları görülmektedir.*
>
> *İkinci olarak, bazı rahiplerin, kendilerini bu pişmanlık ifadesinin dışında tutmak için, piskoposlarca yayınlanan bu mesajı planlananın aksine cemaatlerine okumayı reddettiğini görmek üzüntü vermiştir.*
>
> *Son olarak, işlenen suçların boyutu göz önünde bulundurulduğunda Vatikanın, daha önce daha düşük çaptaki olaylarda yaptığı gibi, özür dilemesi için yeterli sebep bulunmaktadır.*
>
> *Ruanda Hükümeti, piskoposları soykırım ideolojisiyle mücadelenin önemi konusunda öne sürdükleri hususlar sebebiyle takdir etmektedir. Hükümet, Katolik Kilisesinin, Ruandalıların son yirmi yılda yaptığı gibi bahane üretmeden veya korkmadan geçmişiyle yüzleşmesini teşvik etmek amacıyla Kilise önde gelenleriyle açık ve samimi diyalog kurma girişimlerini sürdürecektedir.*

Hükümetin açıklamasına paralel olarak, birçok kişi kilisenin bazı üyelerin rolü için değil, kilisenin kurum olarak soykırımdaki rolü için özür dilemiş olması gerektiğine inanmaktadır. Nitekim Ruanda Katolik Kilisesi katliamlar sırasındaki eylemsizliği ve ihmali sebebiyle yaygın bir şekilde suçlanmaktadır. Katolik Kilisesinin Ruandadaki etkin konumu dikkate alındığında, soykırım sırasında katliamları önleyici bir rol üstlenebileceği yaygın bir şekilde ifade edilmektedir. Hatta sağ kurtulan birçok Tutsi Ruanda Katolik Kilisesinin kilise hiyerarşisinin en tepesinden başlamak üzere katliamların faillerinin yanında yer aldığına inanmaktadır. Örneğin, 1994te çatışmalarda öldürülen Kigali Başpiskoposu Vincent Nsengiyumvanın katliamları yapan Hutu yapılanmasının merkez teşkilatında yer aldığı belirtilmektir.[5] Ancak hükümet açıklamasında da belirtiği üzere, söz konusu özür birçok kişi tarafından Katolik Kilisesini Soykırımla ilgili suçlardan bir bütün olarak aklama girişimi

olarak görülmektedir ve samimi bir özür olarak görülmemektedir. Özrün Ruandadaki Katolik kiliselerin hepsinde okunmamış olduğu gerçeği de bu algıyı güçlenmektedir.

Ruanda hükümetinin açıklamasında da ima edildiği üzere, konuya ilişkin yaklaşımı dolayısıyla Vatikan da eleştirilmektedir. Vatikan uzun süreden beri Ruanda Katolik Kilisesinin katliamlardaki rolünü inkâr etmekle suçlanmaktadır. Bu bağlamda, Vatikanın Roma Katolik Kilisesini, katledilenler arasında rahip ve rahibelerin de bulunması sebebiyle toplu katliamların ve kilisenin birçok üyesini hapsetmesi ve lider takımını suç ortaklığı ile suçlaması sebebiyle mevcut Ruanda hükümetinin mağduru olarak sunduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, Roma Katolik Kilisesinin ve üyelerinin soykırımın faillerinin Ruandadan kaçmasına yardımcı olduğu veya Ruandaya iade edilmesini engellediği iddia edilmektedir.[6]

Sonuç olarak, birçok Ruandalı Vatikandan Ruandadaki Katolik Kilisesinin soykırımdaki ve sonrasındaki rolü sebebiyle yıllardır özür beklemektedir. Birçok kişi Vatikanın Katolik Kilisesinin en azından ihmal suçu işlediğini kabul etmesini beklemektedir. Ruanda Katolik Kilisesi tarafından yapılan özür şüphesiz olumlu bir adımdır ve hiç kuşkusuz Vatikanın bilgisi dahilinde yapılmıştır. Bununla birlikte Vatikan birçok kişinin gözünde konudan uzak durmaya çalışmaktadır. 1990 yılından bu yana tek bir papanın bile Ruandayı ziyaret etmediği düşünülürse,[7] Papa Fransuvanın 1915 olayları çerçevesinde asılsız iddialar ve suçlamalar yaparak dikkatleri başka yöne çevirmek yerine Katolik Kilisesinin 1994 Ruanda Soykırımındaki rolüne odaklanması gerektiği açıktır.

**Fotoğraf: The New Times*

[1] Catholic Church in Rwanda apologises for role in 1994 genocide, *Vatican Radio*, 22 November 2016, http://en.radiovaticana.va/news/2016/11/22/catholic_church_in_rwanda_apologises_for_role_in_genocide/1273928

Catholic Church in Rwanda apologizes for role in genocide, *Deutsche Welle*, 21 November 2016, http://www.dw.com/en/catholic-church-in-rwanda-apologizes-for-role-in-genocide/a-36471020

Catholic Church apologises for role in 1994 Genocide, The New Times, 21 November 2016, http://www.newtimes.co.rw/section/article/2016-11-21/205558/

[2] Rwanda's Catholic Church says sorry for its role in 1994 genocide, CNN, 21 November 2016, http://edition.cnn.com/2016/11/21/africa/rwanda-catholic-church-apology/

[3] [3] [LETTERS] Genocide against the Tutsi: How remorseful is the Catholic Church?, *The New Times*, 23 November 2016, http://www.newtimes.co.rw/section/article/2016-11-23/205613/

Take Catholic Church apology with a pinch of salt, The New Times, 22 November 2016, http://www.newtimes.co.rw/section/article/2016-11-22/205581/

Sunny Ntayombya, Rwanda: The Catholic Church - When an Apology Isn't an Apology, *All Africa*, 23 November 2016, http://allafrica.com/stories/201611230149.html

[4] Republic of Rwanda, Statement on the Message of Rwandan Catholic Bishops, 23 November 2016, http://gov.rw/newsdetails2/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=1639&cHash=a3519f3e839ac977cf175334e240a5ce

[5] Martin Kimani, For Rwandans, the pope's apology must be unbearable, *The Guardian*, 29 March 2010, https://www.theguardian.com/commentisfree/belief/2010/mar/29/pope-catholics-rwanda-genocide-church

[6] Chris McGreal, The Catholic church must apologise for its role in Rwanda's genocide, *The Guardian*, 8 April 2014, https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/apr/08/catholic-church-apologise-failure-rwanda-genocide-vatican

Chris McGreal, Hiding in plain sight in France: the priests accused in Rwandan genocide, *The Guardian*, 7 April 2014, https://www.theguardian.com/world/2014/apr/07/rwanda-genocide-20-years-priests-catholic-church

[7] Kenneth Agutamba, Pope Francis fails to end Vatican silence on Rwanda, *The New Times*, 29 November 2015, http://www.newtimes.co.rw/section/article/2015-11-29/194830/

Yazar Hakkında :

Ali Murat Taşkent, Nisan 2015 ile Eylül 2017 arasında Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) analist olarak çalışmıştır. Taşkent, Kafkasya ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri üzerinde çalışmalar yürütmüştür.

Atıfta bulunmak için: TAŞKENT, Ali Murat. 2026. "KATOLİK KİLİSESİ, RUANDA SOYKIRIMI'NDAKİ ROLÜ SEBEBİYLE ÖZÜR DİLEDİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 68. Aralık 05. Erişim Kasım 03, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/KATOLIK-KILISESI-RUANDA-SOYKIRIMI-NDAKI-ROLU-SEBEBIYLE-OZUR-DILEDI-1

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır